

Aan
Gedeputeerde Staten Gelderland
post@gelderland.nl

Natuur en Milieu Gelderland

Oude Kraan 72
6811 LL Arnhem

info@natuurenmilieugelderland.nl
www.natuurenmilieugelderland.nl

KvK 41046129
BTW NL0029.896.82.B.01

IBAN NL89 TRIO 0338 6290 25
BIC TRIONL2U

Datum : 31 maart 2025
Onderwerp: Zienswijze Nota Reikwijdte en Detailniveau tbv OER Omgevingsvisie
Ons kenmerk : 250125.MW
Behandeld door : Maarten Witberg

Geacht college,

Wij hebben kennis genomen van de Nota Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor de Omgevingseffectrapportage die opgesteld zal worden voor de vaststelling van de nieuwe Omgevingsvisie Gelderland.

We geven u hierbij graag onze kanttekeningen en verzoeken. Deze zienswijze dienen wij mede in namens IVN Natuureducatie, Stichting Landschapsbeheer Gelderland, Geldersch Landschap & Kasteelen en Natuurmonumenten.

Kadernota

De NRD verscheen gelijk met de kadernota voor de Omgevingsvisie die u aan Provinciale Staten ter vaststelling heeft voorgelegd. We hebben op 26 maart jl. ingesproken en aangegeven dat we grotendeels in kunnen stemmen met de contourenschetsen, de sturingsprincipes en in de ambities voldoende de diverse opgaven op het gebied van klimaat, duurzaamheid en biodiversiteit herkennen. We zien daarnaast in de omgevingsvisie wel uit naar een antwoord op een aantal andere opgaven die op korte en middellange termijn in Gelderland spelen. Deze opgaven moeten wat ons betreft herkenbaar terugkomen in de scenario's tbv het OER. We stippen ze hier kort aan:

- Als eerste het nationale defensieprogramma. We zien dat voor een flink deel van dit programma naar Gelderland gekeken wordt, en dan met name naar de Veluwe. De Recreatiezonering is er op gericht de gebruiksdruk op de Veluwe te reguleren met het oog op natuurherstel, vanuit de gedachte dat het maximum wel bereikt is. Hier ligt een regie-

opgave voor de provincie: wanneer meer oefenen, schieten, vliegen en bivakkeren op de Veluwe een feit wordt, heeft dat impact op andere gebruiksfuncties. Daar blijft dan minder ruimte voor over.

- U heeft een kleine maand geleden het beleidskader recreatie en toerisme besproken. R+T heeft een belangrijke ruimtelijke component. Van belang dat er naast de recreatiezonering, een recreatieve hoofdstructuur wordt ontworpen voor geheel Gelderland. Niet alleen met drukke gebieden, maar juist ook met stille en donkere stukken. En met een duidelijke visie waar verblijfsrecreatie mogelijk is en waar niet. Hier komt het aan op reguleren en regisseren.
- De transitie naar een circulaire economie. Bekend is dat hieruit een aanvullende ruimte vraag voor bedrijventerreinen aan gekoppeld is. Het PBL becijfert dat dit tot wel 40% kan oplopen. Dat is een omvang waar we even goed stil bij mogen staan. Via de regionale programma's werklocaties heeft de provincie al een regierol wat betreft programmering en uitgiftetempo. Bij zo'n potentiële extra ruimteclaim hoort een grote en actieve rol van de provincie op het gebied van intensivering, transformatie en verduurzaming van bestaande terreinen. Dat gaat verder dan ordenend principe 34, waar alleen een voorkeur in die richting wordt uitgesproken.
- De zorg voor grondwater en het waarborgen voor duurzaam, veilig en voldoende drinkwater is een wettelijke taak van de provincie. In de komende decennia staat door klimaatverandering en diffuse verontreiniging de zekerheid van voldoende en schoon drinkwater onder druk. Hier ligt dus zeker een opgave die uitstijgt boven het handhaven van de huidige regels en beschermingszones, en die in de omgevingsvisie thuishoort.
- De natuurherstelopgave is en blijft de komende jaren prominent op de agenda staan, zowel wat betreft sturen op biodiversiteit, stikstofreductie, hydrologisch herstel en terugdringen van andere drukfactoren zoals pesticidgebruik.
 - o We zijn erg blij dat u wil inzetten op robuust systeemherstel (sturingsprincipe 10). Aandacht voor natuur en biodiversiteit buiten de beschermde gebieden is daar een wezenlijk onderdeel van. We pleiten voor het toepassen van de beginselen ("algemene soorten algemeen houden") en tools die in het kader van Basiskwaliteit Natuur voorhanden zijn. Hierbij hoort ook het verbeteren van milieucondities.
 - o Verwacht wordt o.a. een afname van het aantal grondgebonden veehouderijen waardoor bestaande weidegronden vrij vallen en mogelijk voor andere teelten gebruikt gaan worden met een hogere/andere milieudruk. Vanwege de actualisatie van de Kadernota Agrifood leven bij ons zorgen dat een aantal instrumenten voor ruimtelijke sturing weg zal vallen. Dit staat haaks op wat nodig is voor natuurherstel.

Verkend dient te worden of door middel van omgevingswaarden, later vast te leggen in de omgevingsverordening, basiskwaliteit natuur en ruimtelijke sturing geborgd kan worden. De omgevingsvisie zou daar dan de beleidsmatige en programmatische kaders voor moeten geven. Het OER is het geschikte middel om dit instrument te verkennen.

- We verzoeken u bovenstaande opgaven mee te nemen in de diverse scenario's van het OER, het beoordelingskader zo nodig aan te vullen en de uitkomsten te gebruiken in de ontwerp-omgevingsvisie.

Ambities, doelbereik en detailniveau

De geformuleerde ambities hebben een tijdhorizon van 2050 en 2100. Kwantificeringen van ambities voor de lange termijn en de grote schaal zijn moeilijk en leveren een groot risico op schijnzekerheid. Echter het verdient toch aanbeveling om voor het doelbereik tot 2050 de ambities "SMART" te formuleren. Dit moet dan terugkomen in de beschrijvingen van referentiesituatie en de scenario's en heeft mogelijk gevolgen voor het beoordelingskader.

- Met het wegvallen van het VLGG is het van belang dat de natuurherstelopgave zo concreet als mogelijk wordt vertaald in maatregelen en programma's in het kader van de Omgevingsvisie. We zien in elk geval graag doelbereik gekwantificeerd op het gebied van de natuurherstelopgave (zoals deze in hersteldoelen zijn vastgelegd in de beheerplannen Natura 2000) en de toename van groen-recreatieve uitloopgebieden aan de hand van de 3-30-300 vuistregel. Ook de programmatische afspraken die in het kader van de Gelderse Maatregelen Stikstof zijn gemaakt zoals 3.000 hectare nieuwe natuur, 25.000 hectare landbouwgrond die natuurinclusief wordt beheerd en 20.000 hectare areaal waar hydrologische maatregelen worden toegepast zien we graag vertaald in ambities voor de omgevingsvisie.
- We zien graag een nadrukkelijker link met de Kaderrichtlijn Water. De omgevingsvisie is wat ons betreft (minstens ten dele) kaderstellend voor het Regionale Waterprogramma, waarvan eind 2026 weer nieuwe ontwerpdoelen moeten worden vastgesteld door GS.
- We zien graag dat bij de ambities, zoals verwoord in 2.2, nadrukkelijk ook de link met landschap, erfgoed en Gelderse identiteit wordt meegenomen. Aangezien een vitaal en herkenbaar landschap Gelderland maakt tot wat het is, en randvoorwaardelijk is voor alle omgevingsontwikkelingen die gaan plaatsvinden.

Scenario's

De voorgestelde scenario's maken een enigszins onevenwichtige indruk. Met name het scenario "energiesysteem" lijkt te eenzijdig om veel informatie uit te halen wat betreft het doelbereik op een aantal ambities die niet raken aan de energie-infrastructuur. Wat betreft het scenario "schoon en veilig" is niet duidelijk of hier verdergaande normen worden gehanteerd dan nu wettelijk vastgelegd of gebruikelijk in ruimtelijke zoneringen.

- Het verdient aanbeveling om het huidige voorstel voor de scenario's te heroverwegen en bijvoorbeeld de contourenschetsen uit hoofdstuk 3 inclusief de sturende principes van de Kadernota verder uit te werken tot scenario's en eventuele varianten.
- Een relevante variabele in de scenario's is de wijze van sturing door de provincie (reguleren, regisseren, stimuleren, faciliteren, loslaten) die gekozen wordt voor de

verschillende opgaven. Zo ontstaat ook inzicht in de effectiviteit van een bepaald niveau van sturing.

- Graag zien wij in de scenarios de tegenstelling tussen “land sharing” versus “land sparing” verkend. ‘Sharing’ is gericht op het delen van land met de natuur en leidt tot een natuurinclusieve benadering, ‘sparing’ is gericht op het scheiden van natuur en voedselproductie, zoals bij intensieve landbouw. Bij intensieve landbouw geeft de opbrengst per hectare de doorslag ten koste van bijvoorbeeld biodiversiteit of waterkwaliteit. De mogelijke synergieën tussen de verschillende ecosysteemdiensten¹ raken zo buiten beeld². Wij pleiten voor het opzoeken, behouden en versterken van de synergieën tussen verschillende ecosysteemdiensten. Voedselzekerheid is niet alleen afhankelijk van zo efficiënt mogelijke bedrijfsprocessen, maar zeker ook van biodiversiteit, een gezonde insectenpopulatie, rijk bodemleven, schoon water en een voedselweb dat in evenwicht is. Dat stelt grenzen aan hoe ver intensivering kan gaan. Het bevorderen van transitie richting natuurinclusieve landbouw met regionale kringlopen blijft daarom nodig. In het kader van VLGG/Versnellingsaanpak zijn hiervoor streefpercentages genoemd. Dit zou in de scenario’s kunnen worden verwerkt.
- Wij pleiten voor het opstellen van een Meest Milieuvriendelijk Alternatief, in dit geval een meest milieuvriendelijk scenario. Dit helpt om de belangenafweging scherper in beeld te krijgen.

Beoordelingskader

In het beoordelingskader zien we wel bredere maatschappelijke thema’s benoemd zoals erfgoed en gezonde en veilige leefomgeving, maar in de voorgestelde scenario’s zien we nog niet goed hoe hierop gestuurd wordt. De samenhang tussen erfgoed en landschappelijke kwaliteit is wat dat betreft voor ons zeer belangrijk, en we zien de inspanning voor groen-blauwe dooradering ook voor een deel als een herstelinspanning van landschap dat van oudsher kleinschalig verweven was. Een vitaal landelijk gebied is voorts ook in sterke mate afhankelijk van een gezonde leefomgeving.

- Graag zien we opgehelderd in hoeverre de provincie deze thema’s ook als opgave ziet of alleen de effecten van sturen op andere thema’s in beeld wil brengen.

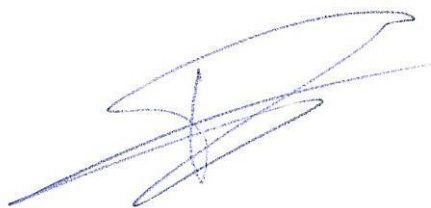
¹ Dit begrip wordt soms gehanteerd als een vergoeding die een grondeigenaar ontvangt voor het zorgen voor biodivers landschap of vernatting voor natuurdoelen. Strikt genomen is een ecosysteemdienst echter een levering van het natuurlijk systeem aan de menselijke samenleving. Schone lucht, schoon drinkwater, voedsel, bouw materiaal, biomassa, maar ook recreatieve waarde en welbevinden door een fraai, cultuurhistorisch gaaf landschap.

² <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0006320721002196>

- Bij het thema biodiversiteit en natuur zien we ook graag een indicator "ecosysteemdiensten"³.

We zijn graag bereid om deze zienswijze nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Frans Davelaar,
Directeur

³ <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2025/de-gebruikswaarde-van-natuur-in-nederland/3-ecosysteemdiensten>